

Exercise key

0. Introduction

1.

ава	'mother'
ача	'father'
паша	'work'
шөр	'milk'
поро	'good'
шүдө	'hundred'

2.

кү	'stone'
мүй	'honey'
ял	'village'
йол	'leg'
эр	'early'
ер	'lake'

3.

ола	'city'
коля	'mouse'
лу	'bone; ten'
лювык	'messy (person)'
когыльо	'pie'
шүльө	'oats'

4.

тан	'friend; lover'
тенге	'ruble'
понго	'mushroom'
ен	'person'
йонгылыш	'mistake'
паренге	'potato'

5.

пеледыш	пөртыштө
пеледеш	пөртыштем
пеледын	кызытсе
толеш	нарынче
толын	ынде
туныктышо	лүмдымө
туныктышем	латшымше
йылме	пылышыже

6.

atom	text	center	telephone
tact	darwinism	champion	meeting
cocoa	Euro	effect	ethics
attack	journalist	lawyer	post
contract	zoo	Japanese	jargon
theater	idea	Austria	businessman
bank	cabinet	Czech Republic	sluice
banana	lamp	Estonia	horizon
cake	radio	Germany	conveyer
movie theater	number	Hungary	film
bomb	object	Russia	adjutant
mask	sandal	Finland	debut
hockey	texture	England	project
website	university	Italy	poet
fax	file	Spain	pension
watt	chemistry	student	biology

1. Кө тиде?

1.

Москошто, Одессыште, Волжскышто, Санкт-Петербургышто, Берлиныште, Шернурышто, Йошкар-Олаште, Парижыште, Иркутскышто, Козьмодемьянскыште, Францийыште, Лондонышто, Нью-Йоркышто, Будапештыште, Польшышто.

2.

верыште, уремыште, олаште, университетыште, школышто, районышто.

3.

Йыван олаште, Эчан Лондонышто, Ивук уремыште, Пöтыр школышто, Сергей Шернур районышто, Елена университетыште.

4.

ик, кум, вич, шым, индеш, латкум, латшым, коло кум, коло шым, кумло вич, кумло индеш, нылле ик, нылле вич, нылле индеш.

5.

кокыт, нылыт, кудыт, кандаше, латкокыт, латнылыт, латкудыт, латкандаше, коло нылыт, коло кандаше, кумло кокыт, кумло кудыт, кумло кандаше, нылле кокыт, нылле кандаше.

6.

лу, коло, кумло, нылле, витле.

7.

1. Кокыт да кумыт визыт. 2. Кумыт да шымыт лу. 3. Визыт да кокыт шымыт. 4. Индеше да кандаше латшымыт. 5. Коло кумыт да латиндеше нылле кокыт.

8.

10, 42 (short), 27 (short), 3 (long), 40, 4 (long), 37 (short), 44 (short), 1 (long), 19 (long), 28 (short).

9.

1. Визыт./Йошкар-Олаште вич театр. 2. Кандаше./Йошкар-Олаште кандаш музей. 3. Кокыт./Йошкар-Олаште кок кинотеатр. 4. Кумло./Йошкар-Олаште кумло школ.

10.

1. кок 2. вич 3. Кумыт 4. шым 5. Кудыт 6. вич.

11.

1. - Тиде кө? - Тиде Виталий Борисович Эшкинин. - Тудо мыняр ияш? - Тудо 43 (нылле кум) ияш. - Тудо кушто ила? - Тудо Моркышто ила. - Тудо мом ышта? - Тудо журналист.
2. - Тиде кө? - Тиде Анна Ивановна Кузнецова. - Тудо мыняр ияш? - Тудо 19 (латиндеш) ияш. - Тудо кушто ила? - Тудо Йошкар-Олаште, Шабдар уремыште ила. - Тудо мом ышта? - Тудо секретарь.

12.

- Тиде кө? - Тиде Иванов Иван Петрович. - Тудо мом ышта? - Тудо туныктышо. - Тудо кушто ила? - Тудо Москошто ила. - Тудо мыняр ияш? - Тудо 32 (кумло кок) ияш.

2. Елу ден Серге

1.

1. тунемеш 2. ила 3. пашам ышта 4. коштеш.

2.

1. илат 2. тунемыт 3. коштыт 4. пашам ыштат.

3.

1. ила, илат 2. тунемеш, тунемыт 3. ышта, ыштат 4. коштеш, коштыт 5. туныкта, туныктат.

4.

а. 1. - Ана кушто ила? - Тудо Москошто ила. - Ана ден Олю кушто илат? - Нуно Москошто илат. 2. - Олю кушто ила? - Тудо Моркышто ила. - Олю ден эргыже кушто илат? - Нуно Моркышто илат. 3. - Эчан кушто ила? - Тудо Волжскышто ила. - Эчан ден ватыже кушто илат? - Нуно Волжскышто илат.

б. 1. - Ана кушто тунемеш? - Тудо лицейыште тунемеш. - Ана ден Олю кушто тунемыт? - Нуно лицейыште тунемыт. 2. - Ивук кушто тунемеш? - Тудо колледжыште тунемеш. - Ивук ден Пöтыр кушто тунемыт? - Нуно колледжыште тунемыт. 3. - Ануш кушто тунемеш? - Тудо университетыште тунемеш. - Ануш ден Йыван кушто тунемыт? - Нуно университетыште тунемыт.

с. 1. - Ивук кушто пашам ышта? - Тудо заводышто пашам ышта. - Ивук ден эргыже кушто пашам ыштат? - Нуно заводышто пашам ыштат. 2. - Миклай кушто пашам ышта? - Тудо школышто пашам ышта. - Миклай ден ватыже кушто пашам ыштат? - Нуно школышто пашам ыштат. 3. - Зина кушто пашам ышта? - Тудо йочасадыште пашам ышта. - Зина ден ўдыржö кушто пашам ыштат? - Нуно йочасадыште пашам ыштат.

5.

пашам, йочам, уремым, Эчаным, Елум, номерым, редакцийым, пöртым, Ивукым, ватым, университетым, йылмым, лўмым, ўдырым.

6.

1. марий йылмым 2. химийым 3. пашам 4. пöртым.

7.

1. - Роза туныктышо. Тудо университетыште пашам ышта. - Роза мом туныкта? - Тудо француз йылмым туныкта. - А Эчук мом ышта? - Эчук инженер. Тудо заводышто пашам ышта. - А ўдырышт? - ўдырышт школышто тунемеш. - Тудо мом тунемеш? - Тудо математикым, физикым, химийым тунемеш. 2. - Ольга туныктышо. Тудо школышто пашам ышта. - Ольга мом туныкта? - Тудо биологийым туныкта. - А Йыван мом ышта? - Йыван агроном. Тудо фермыште пашам ышта. - А эргышт? - Эргышт колледжыште тунемеш. - Тудо мом тунемеш? - Тудо математикым, физикым, химийым, историйым тунемеш.

8.

Елун, Анан, олан, пöртын, пашан, йочан, эргын, ўдырын, йылмын, ватын, йочасадын, Москон, Йошкар-Олан, калыкын, Эчанын, Йыванын.

9.

пöртшö, пöртышт; үремже, үремышт; пашаже, пашашт; йочаже, йочашт; ўдыржö, ўдырышт; ватыже, ватышт; олаже, олашт; редакцийже, редакцийышт; номерже, номерышт; йылмыже, йылмышт.

10.

1. Серген йочаже. 2. Елун ўдыржö. 3. Анан эргыже. 4. Пöтырын ватыже. 5. Туныктышын книгаже. 6. Нунын ўдырышт.

11.

а. 1. - Тиде көн ўдыржö? - Тиде Елун ўдыржö. - Елун мыняр ўдыржö уло? - Ик ўдыржö.
2. - Тиде көн эргыже? - Тиде Серген эргыже. - Серген мыняр эргыже уло? - Ик эргыже.
3. - Тиде көн ўдыржö? - Тиде Серген ўдыржö. - Серген мыняр ўдыржö уло? - Ик ўдыржö.

б. 1. - Зоя ден Ивукын йочашт уло? - Уло. - Нунын мыняр йочашт уло? - Кум йочашт уло.
2. - Ана ден Пöтырын йочашт уло? - Уло. - Нунын мыняр йочашт уло? - Вич йочашт уло.

12.

латвизымше январь, латвизымше январьыште
латкокымшо февраль, латкокымшо февральыште
кандашымше март, кандашымше мартыште
коло кокымшо апрель, коло кокымшо апрельыште
икымше май, икымше майыште
латкокымшо июнь, латкокымшо июньышто
латнылымше июль, латнылымше июльышто
кандашымше август, кандашымше августышто
латшымше сентябрь, латшымше сентябрьыште
латкудымшо октябрь, латкудымшо октябрьыште
кудымшо ноябрь, кудымшо ноябрьыште
коло визымше декабрь, коло визымше декабрьыште

13.

1. латкудымшо 2. кокымшо 3. шымше 4. икымше 5. кудымшо.

14.

- Эчан кушто ила? - Эчан Морко районышто, Шүргыялыште ила. - Эчан мыняр ияш? - Эчан 45 (нылле вич) ияш. - Тудо кушто пашам ышта? - Фермыште. - Тудо мом ышта? - Тудо агроном. - Тудын ватыже кө? - Тудо секретарь. - Тудо мыняр ияш? - Тудо 40 (нылле) ияш. - Нунын йочашт уло? - Уло. - Нунын мыняр йочашт уло? - Кок йочашт: эрге ден ўдыр. - Эргышт мыняр ияш? - 18 (латкандаш) ияш. - Тудо мом ышта? - Тудо студент. - А ўдырышт? - ўдырышт 12 (латкок) ияш. Тудо школышто тунемеш. - Нунын лўмышт кузе? - Эргыштын лўмжö Йыван, ўдырыштын - Анук.

15.

Миклай ден Вера Москошто илат. Нуно Пушкин үремыште, нылле визымше номеран пöртыштö илат. Миклай лицейыште пашам ышта. Тудо историйым туныкта. Тудын ватыже университетыште тунемеш. Нунын ик йочашт. Тудын лўмжö Пöтыр. Тудо вич ияш. Йочасадыш коштеш.

16.

Тиде Иванов Иван Григорьевич. Тудо туныктышо. Тудо университетыште пашам ышта, марий йылмым туныкта. Тудо 47 (нылле шым) ияш. Тудо Палантай үремыште, 17-ше (латшымше) номеран пöртыштö ила. Тудын кок йочаже уло. Нуно школышто тунемыт. Нунын лўмышт - Айвика да Вачи.

3. Эчан ден кочаже

1.

1. пашам ыштем 2. тунемам 3. туныктем 4. тунемам 5. кодам.

2.

кодам, кодат, кодеш, кодыт; толам, толат, толеш, толыт; коштам, коштат, коштеш, коштыт; туныктем, туныктет, туныкта, туныктат; ыштем, ыштет, ышта, ыштат; каем, кает, кая, каят

3.

1. - Изай, тый кө улат? - Мый агроном улам. - Тый мыняр ияш улат? - Мый 25 (коло вич) ияш улам. - А кушто тый пашам ыштет? - Фермыште. 2. - Кокай, тый кө улат? - Мый туныктышо улам. - Тый мыняр ияш улат? - Мый 53 (витле кум) ияш улам. - А кушто пашам ыштет? - Школышто. 3. - Акай, тый кө улат? - Мый студент улам. - Тый мыняр ияш улат? - Мый 19 (латиндеш) ияш улам. - А кушто тунемат? - Университетыште.

4.

1. кинош(ко) 2. олаш(ке) 3. пашаш(ке) 4. школыш(ко) 5. театрыш(ке)

5.

1. пашаш(ке) 2. университетыште 3. йочасадыш(ке) 4. ялыште 5. школышто 6. марий йылмым 7. универсистетыште 8. пашаш(ке)

6.

1. Мый школышто тунемам. 2. Мый марий йылмым тунемам. 3. Таче университетыш(ке) каем. 4. Кастене театрыш(ке) каем. 5. Эргыже Йошкар-Олаште ила. 6. Веран ўдыржө йочасадыште пашам ышта. 7. Нуно Москош(ке) каят.

7.

1. Тый кушто илет? 2. Эчан куш(ко) кая? 3. Елун ўдыржө куш(ко) коштеш? 4. Миклай мом ышта? 5. Тиде көн книгаже? 6. Серген ачаже кунам толеш? 7. Елун аваже кушто ила?

8.

пашам, пашат, пашаже, пашашт; кечем, кечет, кечыже, кечышт; уремем, уремет, уремже, уремышт; йочам, йочат, йочаже, йочашт; пөртем, пөртет, пөртшө, пөртышт; ўдырем, ўдырет, ўдыржө, ўдырышт; ачам, ачат, ачаже, ачашт; йылмем, йылмет, йылмыже, йылмышт; ием, иет, ийже, ийышт; кидем, кидет, кидше, кидышт; ялем, ялет, ялже, ялышт; кочам, кочат, кочаже, кочашт.

9.

ўдырышт, верже, акат, эргышт, енгаже, шольышт, шўжарже, ватем, марием, эргым/эргем, венгыже, курскат, шешкым/шешкем, пөртышт, шольыч/шол'ет, номерже, олашт, ийготет

10.

(тудын) пашаже, (мыйын) пөртем, (нунын) ялышт, (тыйын) ийготет, (мыйын) туныктышем, (тыйын) номерет, (нунын) йочашт, (мыйын) эргым/эргем, (тудын) ватыже, (тудын) марийже, (тудын) редакцийже, (мыйын) ачам, (тыйын) ават, (нунын) ковашт, (тудын) шольыжо, (мыйын) акам, (тудын) уныкаже, (тыйын) венгыч/венет, (мыйын) кочам.

11.

1. коча 2. курска 3. кова 4. кугыза 5. вене 6. уныка

12.

1. Стапан Сергейын кочаже. 2. Вӧдыр Анукын марийже. 3. Миклай Йыванын ачаже. 4. Борис Лизукын изаже. 5. Елу Саликан шӱжарже.

14.

1. Кочамын лӱмжӧ Стапан. Мый кочамым йӧратем. 2. Уныкамын лӱмжӧ Людмила. Мый уныкамым йӧратем. 3. Мариемын лӱмжӧ Йиван. Мый мариемым йӧратем. 4. Ватемын лӱмжӧ Вера. Мый ватемым йӧратем.

15.

Мыйын лӱмем Серге. Мый Йошкар-Олаште илем. Мый коло ияш улам. Мый университетыште марий йылмым тунемам.

Тудын лӱмжӧ Людмила. Тудо Моркышто ила. Тудо нылле вич ияш. Тудо заводышто пашам ышта.

Тудын лӱмжӧ Эчан. Тудо Козьмодемьянскыште ила. Тудо ныл ияш. Тудо йочасадыш(ке) коштеш.

16.

Эвай Эчанын кочаже. Тудо ялыште ила. Тудо витле индеш ияш. Тудын ӱдыржӧ - Елу, Эчанын аваже. Нуно олаште илат. А таче Эвай Йошкар-Олаш толеш. Кастене Эвай ден Эчан кинош каят. А Елу кастене пашам ышта.

4. Сапаевмыт дек уна-влак толыт

1.

1. Ме унам вучена. 2. Те поездым вучеда. 3. Ме марла кутырена. 4. Те венгрла кутыреда. 5. Ме Анушым кинош ўжына. 6. Те Ивукым театрыш ўжыда.

2.

1. Ивук пашам ышта. 2. Ме унам вучена. 3. Нуно Венгрий гыч толыт. 4. Серге ватыжым театрыш ўжеш. 5. Елу ден Эчан концертыш каят. 6. Ануш школышто тунемеш.

3.

1. Ме университетыште пашам ыштена. 2. Ме марий йылмым тунемына. 3. Ме Моркышто илена. 4. Ме театрыш аванам ўжына. 5. Ме мемнан туныктышынам вучена. 6. Ме кастене толына. 7. Ме школыш(ко) каена. 8. Ме книгаг лудына.

4.

1. Ме Эстоний гыч улына. 2. Ме студент улына. 3. Мый 24 (коло ныл) ияш улам. 4. Ме ола гыч улына. 5. Мый Исменца гыч улам. 6. Мый инженер улам.

5.

1. Мыйын ялыштем 200 (кокшўдө) пөрт уло. 2. Тудын ялыштыже 150 (шўдө витле) пөрт уло. 3. Мемнан ялыштына 100 (шўдө) пөрт уло. 4. Нунын ялыштышт 130 (шўдө кумло) пөрт уло.

6.

1. Мыйын олаштем 459,000 (шўдө витле индеш тўжем) ег ила. 2. Мыйын акам кокам вуча. 3. Мыйын ватем врач. 4. Мыйын изам таче толеш. 5. Мыйын шольым/шол'ем кинош Серген ўдыржым ўжеш. 6. Мыйын эргым/эргем йочасадыште пашам ышта.

7.

пөртлан, пөрт-влаклан, аватлан, эргыжлан, акамлан, йоча-влаклан, изаналан, уныкаштлан, ўдырлан, марийдалан, ўдыр-влаклан, уремлан, урем-влаклан, шўжаремлан, шешкыдалан, енгадалан, йочаштлан, ўдыржылан.

8.

а) - Кочай, тылат мыняр ий? - Шымле индеше (Шымле индеш ий). - Ковай, тый мыняр ияш улат? - Шымле вич ияш. б) - Елена Петровна, тыланда мыняр ий? - Кумло визыт (Кумло вич ий). - Сергей Николаевич, те мыняр ияш улыда? - Кумло шым ияш.

9.

а) ... Москош(ко) ..., ... Будапештыш(ке) ..., ... Саранскыш(ке) ... б) ... Школышто. Мый туныктышо улам. ..., ... Заводышто. Мый инженер улам. ..., ...Больницыште. Мый врач улам. ...

10.

1. пөртем, пөртет, пөртшө, пөртна, пөртда, пөртышт; пөртем-влак/ пөрт-влакеш, пөртет-влак/пөрт-влакет, пөртшө-влак/пөрт-влакеш, пөртна-влак/пөрт-влакна, пөртда-влак/пөрт-влакда, пөртышт-влак/пөрт-влакышт 2. пөртемын, пөртемлан, пөртемым, пөртыштем, пөртышкем; пөрт-влакемын/пөртем-влакын, пөрт-влакешлан/пөртем-влаклан, пөрт-влакемым/пөртем-влакым, пөрт-влакыштем/пөртем-влакыште, пөрт-влакышкем/пөртем-влакышке 3. унам, унат, унаже, унана, унада, унашт; унам-влак/уна-влакеш, унат-влак/уна-влакет, унаже-влак/уна-влакеш, унана-влак/уна-влакна, унада-влак/уна-влакда, унашт-влак/уна-влакышт 4. унамын, унаман, унамым; уна-влакемын/унам-влакын, уна-влакешлан/унам-влаклан, уна-влакемым/унам-влакым.

11.

1. Мемнан ялыштына 400 (нылшүдө) пөрт уло. 2. Тиде книгаште 375 (кумшүдө шымле вич) странице уло. 3. Мемнан библиотекештына 10,000 (лу тўжем) книга уло. 4. Верукын ачажлан 68 (кудло кандаш) ий.

12.

1. венгрла 2. рушла 3. эстонла 4. н'емычла 5. французла 6. татарла 7. чувашла 8. удмуртла 9. финнла.

13.

1. - Те руш улыда? - Уке, мый марий улам. - А рушла кутыреда? - Изиш кутырем. 2. - Те марий улыда? - Уке, мый француз улам. - А марла кутыреда? - Изиш кутырем. 3. - Те н'емыч улыда? - Уке, мый эстон улам. - А н'емычла кутыреда? - Изиш кутырем. 4. - Те татар улыда? - Уке, мый чуваш улам. - А татарла кутыреда? - Изиш кутырем.

14.

1. гыч 2. гыч, марте 3. дек 4. марте 5. дек.

15.

7 (long), 32 (long), 113 (long), 30, 7410, 13 000, 6006 (long), 7234 (short), 5256 (short), 456 788 (short), 770 777 (long), 606 666 (short), 999 099 (long), 444 404 (long), 888 880.

17.

а) - Салам/Салам лийже/Поро кече/Поро кечет лийже! ... - Изиш кутырем. ... - Йошкар-Олаш(ке) каем. ... - Марий йылмым тунемам. б) ... - Салам/Салам лийже/Поро кече/Поро кечыда лийже! ... - Мыйын лўмем Эчан. ... Уке, мый Йошкар-Ола гыч улам, марла кутырем. с) ... - Салам/Салам лийже/Поро кече/Поро кечет лийже! ... - Санкт-Петербургышто. ... - Ме университетыште тунемына. Ме Финн да эстон йылмым тунемына.

18.

Таче мемнан дек Эстоний гыч йолташем толеш. Тудо Тартушто ила. Тудын лўмжө Урмас. Тудо коло ияш. Тудо университетыште тунемеш. Тудын ачаже инженер. Аваже - туныктышо. Урмас марий йылмым тунемеш. Тудо марла изиш кутыра да лудеш. Ме тудын дене марла да эстонла кутырена.

19.

Вашке мый Венгрийыш каем. Будапештыште мыйын акам ила. Тудын лўмжө Марина. Марийжын лўмжө Янош. Тудо венгр да изиш марла кутыра. Нунын Будапештыште мотор пөртышт да ужар садышт уло. Будапешт пеш мотор ола. Мыланем тиде ола пеш келша.

5. Ушештарымаш

1.

1. коштеш 2. каят 3. вучеда 4. үжеш 5. кутыра 6. тунемам 7. толыт 8. ышта 9. келша 10. улына.

2.

1. литературым, университетыште 2. уна-влакым 3. кинош(ко) 4. теңдам 5. Яношлан 6. Йошкар-Олаште, уремыште 7. книгаг.

3.

1. Көн ачаже математикым туныкта? 2. Микалын ачаже мом туныкта? 3. Марий республикыште мыняр район уло? 4. «Риа-Риа» ансамбль концерт дене куш(ко) кая? 5. Ивукын эргыже кушто тунемеш? 6. Серге могай газетын журналистше?

4.

1. лүмем 2. йочашт 3. ватыже 4. кочана 5. үстелет 6. изада 7. унашт-влак/уна-влакышт 8. олада 9. ялет.

5.

1. Мыйын изам шуко книгаг лудеш. 2. Таче кастене тудо эргыж деке кая. 3. Ме университетыште филологий факультетыште финн йылмым тунемына. 4. Таче кастене Сапаевмыт венгр уна-влакым вучат. 5. Серген ватыже шергакан уна-влакым үстел деке үжеш.

7.

Мыйын лүмем Тимоти. Мый коло вич ияш улам. Мый туныктышо улам. Мый университетыште марий йылмым туныктем. Марий йылме мыланем пеш келша. Тиде мотор йылме. Мый Вена олаште илем, визымше районышто. Мый вашке Марий Элыш каем. Тушто мый марий йылмым тунемам.

6. Эрдене

1.

а) түнем, түнемза; кошт, коштса; тол, толза; луд, лудса; үж, үжса; кын'ел, кын'елза; коч, кочса; муш, мушса; шич, шичса; шул, шулза; нал, налза

б) иле, илыза; ыште, ыштыза; туныкто, туныктыза; кутыро, кутырыза; кай/кае, кайыза; келше, келшыза; вучо, вучыза; пого, погыза; полшо, полшыза; пытаре, пытарыза.

2.

1. кын'елза 2. шичза 3. полшыза 4. ямдылыза 5. налза.

3.

1. тол 2. кын'ел 3. муш 4. шул, ямдыле 5. шич 6. кай/кае 7. код 8. ыште 9. вучо 10. полшо 11. ыштыза 12. кай/кае 13. үж 14. луд 15. пу

4.

1. Кзызыт ныл шагат. 2. Мый кандаш шагатат пелылан пашаш каем. 3. Мый куд шагатат пелылан паша гыч толам. 4. Мый латкок шагатлан/пелйүдлан тудым вучем. 5. Ме куд шагатлан кын'елына. 6. Ме шым шагатлан кинош каена. 7. Ме лу минутде шым шагатлан эрдене кочкина. 8. Тудо вич шагатлан пашам пытара 9. Нуно кандаш шагатлан театрыш каят.

5.

1. ... театрыш(ке) ..., ... шым шагатлан ..., ... кудытат пелылан ... 2. ... библиотекеш(ке) ..., ... индеш шагатат лучко минутлан ..., ... индеш шагатлан ... 3. ... конференцийыш(ке) ..., ... лу шагатлан ..., ... индешат пелылан ...

6.

1. Вашкерак 2. сайрак 3. шукырак 4. моторрак.

7.

а) 1. - Ивук, тыланет мо күлеш? - Мыланем газет күлеш. - Газетет сумкаште, нал. 2. Ивук, тыланет мо күлеш? - Мыланем ручка ден карандаш күлыт. - Ручка ден карандашет пеналыште, нал.

б) 1. - Ивук, Анук, тыланда мо күлеш? - Мыланна газет күлеш. - Газетда сумкаште, налза. 2. - Ивук, Анук, тыланда мо күлеш? - Мыланна ручка ден карандаш күлыт. - Ручка ден карандашда пеналыште, налза.

8.

1. Эрдене мылам куд шагатлан кын'елаш күлеш. 2. Пашашке мыланна шым шагатат пелылан каяш күлеш. 3. Урокым ышташ үдыремлан полшаш күлеш. 4. Эрла мыланем вич шагатлан кын'елаш күлеш.

9.

1. кын'елаш 2. ышташ 3. каяш 4. погаш 5. полшаш

10.

1. Эчан ден Ануш эрдене шым шагатлан кын'елыт. 2. Эрдене йоча-влак шүргыштым мушкыт да кочкаш шинчыт. 3. Серге визытат пелылан паша гыч толеш. 4. Анушым йочасад гыч Серге налеш. 5. Елулан кастене библиотекеш каяш күлеш.

11.

кын'елеш, ышта, кая, мушкеш, пога, шулеш, ямдыла, шинчеш, кая, толеш, лудеш.

12.

кын'ел; кын'елам; шүргетым; полшо; шул; совлам, күзым; кочкаш

13.

шагатлан, Шүргемым, газетым, Мыйын, статья, Газетыште, газетыш(ке), мыланем, пашаш(ке), Пашаш(ке),

14.

1. кандаш шагат 2. кандаш шагатат лучко минут 3. кандашат пеле 4. лучко минутде лу
5. латкок шагат/кечывал 6. латкок шагат/коло ныл шагат/пелйүд.

15.

Мый 7 (шым) шагатлан кын'елам. Вара шүргым мушкам да кочкаш шинчам. 7:30 (шым шагатат пелылан) пашаш каем. Мыйын пашам мыланем келша. Кастене мый библиотекеш каем, книга налам да индеш шагат марте лудам.

7. Рушарня

1.

1. А мый ом вашке. 2. А мый ом возо. 3. А мый ом вучо. 4. А мый ом келше. 5. А мый ом код. 6. А мый пашам ом ыште. 7. А мый ом йорате. 8. А мый ом каналте.

2.

1. Ме пашаш вашкена. А ме огына/она вашке. 2. Ме серышым возена. А ме огына/она возо. 3. Ме тыйым вучена. А ме огына/она вучо. 4. Ме тый денет келшена. А ме огына/она келше. 5. Ме кодына. А ме огына/она код. 6. Ме шуматкечын пашам ыштена. А ме пашам огына/она ыште. 7. Ме ече дене мунчалташ йоратена. А ме огына/она йорате. 8. Ме изиш каналтена. А ме огына/она каналте.

3.

а) 1. Уке, ом вучо. 2. Уке, ом кай/кае. 3. Уке, ом келше. 4. Уке, ом код. 5. Уке, ом коч. 6. Уке, ом кутыро. 7. Уке, инженер омыл.

б) 1. Уке, огеш/ок кутыро. 2. Уке, огеш/ок кошт. 3. Уке, пашам огеш/ок ыште. 4. Уке, огеш/ок тол. 5. Уке, огеш/ок кай/кае. 6. Уке, огеш/ок лум. 7. Уке, врач огыл.

с) 1. Уке, огыт вашке. 2. Уке, огыт кай/кае. 3. Уке, огыт кошт. 4. Уке, сайын огыт иле. 5. Уке, огыт код. 6. Уке, тунныктышо огытыл.

4.

1. Таче игече сай огыл. - The weather is not good today. 2. Таче йүштө огыл. - It is not cold today. 3. Тудо мӱнгыштӱ огыл. - (S)he is not at home. 4. Эчан шуматкечын огыл, рушарнян толеш. - Echan is not coming on Saturday, but on Sunday. 5. Ме изарнян огыл, кугарнян ече дене мунчалтена. - We aren't going skiing on Thursday, but on Friday.

6.

1. Our whole family is going to the stadium. 2. They are doing morning excercises with their children. 3. Everybody along with the journalists is going to the meeting. 4. The Petrovs are going skiing with their children. 5. Young and old are going to the theater today. 6. In fall, people work in the garden in cities and in villages.

7.

1. шагатлан 2. ийыште, Москош(ко) 3. Вүргечын 4. Телым 5. июньышто 6. Кенжежым 7. Шуматкечын.

8.

1. Мый эрдене вич шагатлан кын'елам. 2. Мыйын эргым/эргем армий гыч ноябрьыште толеш. 3. Унамым шым шагатлан вучем. 4. Эчукын ачаже Москошко шуматкечын кая. 5. Мыйын марием паша гыч визытат пелылан толеш.

9.

а) Мыняр шагат, мушса, шичса, лумеш, игече, мунчалташ, йора, огыл

б) шагатлан, улат, омыл, ямдылалт

с) нал, лудат, шинчына, лудына, келша, Келша, лудына.

10.

Тый рушарнян мыняр шагатлан кын'елат? Вара тый мом ыштет? Мыняр минут? Телым мом ыштет? Мыняр жап? А кечывал деч вара мом ыштет?

11.

1. I love to go skiing with my friend. 2. Today visitors from Saransk are coming to the Sapayevs. 3. We are not going to Moscow by plane, but by train. 4. Echan will wait for his friend till evening. 5. Does (s)he live with you now? 6. We know the Mari author Yuriy Galyutin. 7. Who are Ivuk and Pötyr talking to?

12.

The newspaper called “Mari El”, the children’s journal “Keche”, Sergey’s daughter Anush, the train called “Mari El”, A. S. Pushkin’s poem “The Caucasus”.

13.

1. Тый таче кинош(ко) кает? - Уке, ом кай/кае, пашам пеш шуко. 2. Кечывал деч вара кум шагатлан мемнан деке тол. 3. Тый ямде улат? Уке, ямде омыл, изиш вучо. 4. Йоча-влак, те таче ече дене мунчалташ каеда? Игече пеш мотор. 5. Шүргетым муш да кочкаш шич. 6. Ёстембаке пого, уна-влак вашке толыт. 7. С. Николаевын «Салика» лўман пьесыже мыланем/мылам келша. 8. Вўргечын Ивановмыт венгр журналист-влакым вучат. 9. Таче йўштö огыл, лум ок лум.

14.

Ме рушарнян каналтена, пашаш огына кай. Телым ешге ече дене мунчалтена. Чыланат ече дене кошташ йöратат. Лу шагат гыч латкок шагат марте мунчалтена. Латкум шагатлан мöнгышкö толына. Кастене театрыш каена.

8. Ануш черле

1.

1. Ит йынгырте! Ида йынгырте! 2. Ит шолто! Ида шолто! 3. Ит сакел! Ида сакел! 4. Ит возо! Ида возо! 5. Ит кын'ел! Ида кын'ел! 6. Ит тол! Ида тол!

2.

ит нал, ида нал; ит коч, ида коч; ит колышт, ида колышт; ит лий, ида лий; ит вучо, ида вучо.

3.

1. Тиде книгам ида луд. 2. Таче кастене ида тол. 3. Шочмын урок деч вара ида код. 4. Мыланем ида полшо. 5. Эрдене шым шагатлан ит кын'ел. 6. Тиде рушарнян унадам ида ўж. 7. Айста тиде вереш огына/она шич. 8. Тудым таче ит вучо. 9. Тиде упражненим ида ыште.

4.

1. ида мале 2. ит йынгырте 3. ида йўктө 4. ит кын'ел 5. ит пого 6. ида кудаш 7. Ида вашке.

5.

уремеш, лумеш, йочасадеш, кидеш, йолеш, парняш, ялеш, киндеш, шөреш, ешеш, копаш, вачеш, пөртеш, совлаш, вуеш, касеш, логареш, шинчаш, йылмеш, умшаш

6.

1. Put the book into its place. 2. Let's sit down on the couch and relax a little. 3. Boil this herb in hot water and give it to your daughter to drink three times a day. 4. I like this photo a lot, I will hang it on the wall.

7.

1. Мый диванеш шинчам. 2. Тиде книгам верешыже пышташ күлеш. 3. Тиде портретым пырдыжеш сакаш. 4. Рвезе-влак ялеш кодыт. 5. Рисым шокшо вүдеш шолташ.

8.

1. кочман 2. полшыман 3. ямдылалтман 4. вучыман.

9.

1. толман 2. полшыман 3. йўктыман 4. колыштман 5. кочман.

10.

1. возаш, возыман 2. йўман, йўаш 3. йўктыман, йўкташ 4. колышташ, колыштман.

11.

1. Mother, we have time; there is no need to rush. 2. Father, how must one write an essay? 3. Till when must one wait for you? 4. Our child is sick: we must call the doctor. 5. One must relax a bit in the afternoon. 6. One must get up at the proper time in the morning. 7. One must go skiing today.

13.

1. Ануш черле. 2. Тудын вуйжо да логарже коршта. 3. Серге поликлиникиш йынгырта да врачым ўжеш. 4. Врач Анушым колыштеш, рецептым воза. 5. Шокшо вүдеш иктаж 15 (латвич) минут наре тўрлө шудым шолтат.

14.

1. коршта 2. шу 3. каем 4. колыштеш, воза 5. каем, налам 6. йўман 7. каем 8. коршто, йошкарге 9. кай/кае.

15.

1. пылышем 2. пўет 3. онжо 4. йолна 5. кидда 6. логарышт.

17.

Тендан мода коршта?, коршта, уло, почса, ончем, йошкарге, ангине, рецептым, толза.

18.

Мый черле улам. Пашаш ом кай. Врачлан йынгыртом да тудым ўжам. Врач латик шагатлан толеш. Тудо мыйым колыштеш да рецептым воза. Вара аптекыш каем да эмым налам. Тиде эмым кечеш ныл гана йўман. Кум кече гыч адак поликлиникиш каем.

19.

Таче мый поликлиникиш каем. Мыйын вуем да логарем коршта. Изиш температуржат уло. Врач пашаш кандаш шагатлан толеш. Тудо мыйым онча, колыштеш, рецептым воза, канашым пуа. Кум кече гыч врач дек адак толман.

9. Идалык жап

1.

лудын, кодын, коден, кутырен, коштын, койын, толын, түнем(ын), каен, йөрәтен, каналтен, ямдылен, ыштен, возен, кын'ел(ын), кочкын, вучен, пуэн, ўжын, мушкын, шинчын, шинчен, мален, ойыртегалт(ын), илен, йынгырген, ужарген.

2.

to be able to help, to be able to prepare, to be able to finish, to be able to come, to be able to wait, to be able to take/buy, to be able to relax, to be able to sleep anywhere.

3.

1. ончен 2. лудын 3. ыштен 4. вучен 5. полшен 6. кочкын.

4.

а) - Уке, тудат полшен ок/огеш керт, жапше уке. - Уке, мый вучен ом керт, жапем уке. - Уке, Сергеат вучен ок/огеш керт, жапше уке. б) - Уке, нунат огыт керт, йолышт коршта. с) - Уке, огыт керт, нунат черле улыт. д) - Уке, мыят ом керт, мыланемат университетыш кайыман.

5.

1. Уке, кечывалым мален она/огына керт. 2. Уке, тыйым кас марте вучен ом керт. 3. Уке, тыланет марий йылмым туныктен ом керт. 4. Уке, тиде черле кайык чонештен ок/огеш керт. 5. Уке, таче кастане тыланет йынгырген ом керт. 6. Уке, Эчан рушарнян театрыш каен ок/огеш керт. 7. Уке, тиде предложенийым руш йылмыш кусарен ом керт.

6.

1. Мый тыланет/тылат полшен кертам. 2. Таче кастане тудо толын ок/огеш керт. 3. Ме тендам туныктен огына/она керт, ме финн йылмым огына/она пале. 4. Нуно тиде пашам рушарнян пытарен кертыт. 5. Мый тудым йөрәтен ом керт, тудо поро огыл. 6. Те изиш каналтен кертыда.

7.

кочкын шинчаш 'to sit and eat', вучен шинчаш 'to sit and wait', мален кияш 'to lie sleeping', мален шинчаш 'to sit sleeping', ырыктен кочкаш 'to eat and warm up', шинчен каналташ 'to sit and relax'

8.

1. (S)he will not finish studying at the university this year. 2. What are you doing? We are sitting and eating. 3. What are you doing here? I am sitting and waiting for you. 4. What are you lying around and sleeping for? Get up! 5. We are reading Miklay Kazakov's poem admiringly. 6. The little girl is sitting and sleeping in her mother's arms. 7. We will not invite him/her.

9.

1. шолтен йўктө 2. толын пура. 3. шинчен каналтем. 4. ырыктен кочкам.

10.

1. Invite your friend, (s)he can help us. 2. 'My father brought me many books from town,' little Roza said. 3. Read this exercise. 4. I have to talk to Echan. 5. One learns a lot by reading books. 6. Pötyr's younger brother, having taken his bag, goes outside.

11.

1. Пашамым вич шагатлан ыштен пытарем. 2. Ме куд шагатлан мален кын'елына. 3. Йываным үжын, Ануш йошкарген кая. 4. Серге эргыжлан пөлекым налын толеш.

12.

1. Кайык-влак шыжым шокшо элыш чонештен каят. 2. Серге, редактор дене кутырен нал. 3. Мыланем пален налаш күлеш, мыняр шагатлан Моско гыч поезд толеш. 4. Тиде почеламутым лудын лекса да тунемза. 5. Эрдене те мыняр шагатлан мален кын'елыда? 6. Тиде ийыште Йыванын эргыже школым тунем пытара. 7. Ава үдыржым йöратен онча.

13.

кечыла, рвезыла, изи үдырла, мардежла, изила, черлыла

14.

черлыла койыда, коршта, Вуйна пеш коршта, аванала коеш.

15.

1. We read a lot in Russian, German, and Mari. 2. I speak a little Hungarian. 3. This little girl works like an adult. 4. My son, why are you crying like a little child?

16.

1. Кагаз самолёт кайыкла чонештен кая. – The paper plane is flying like a bird. 2. Мыйын шольым/шол'ем мардежла эртен кая. – My little brother shot by like the wind. 3. Телым мланде мамык төшакла коеш. – In winter, the ground looks like a feather bed. 4. Шошым кече тулшолла йошкарген лектеш. – In spring, the sun is red like a piece of coal.

17.

1. Йошкар-Олаште 2. школыш(ко) 3. йочаштым 4. ешге 5. диванеш 6. акамла 7. Сашан, университетыште.

18.

1. Trees are white in winter and green in summer. 2. I do not like white flowers. 3. Green grass grows in the forest. 4. little Anush 5. Anush is little. 6. green tree 7. The tree is green. 8. hot spring 9. Spring is hot.

19.

1. Шем, шеме 2. ошо, Ош 3. йошкар, йошкарге 4. ужалге, Ужал.

20.

шокшырак, эн шокшо; чотрак, эн чот; йўштырак, эн йўштö; сайрак, эн сай; шукырак, эн шуко; изирак, эн изи

21.

1. Эчан Ануш деч кугырак. 2. Йошкар-Ола Волжск деч кугырак. 3. Кагаз лум деч ошырак. 4. Кенезым кече йөд деч кужурак. 5. Кичиер Яльчик деч изирак.

22.

1. Кенез теле деч шокшырак. 2. Теле лум шошо лум деч ошырак. 3. Пий пырыс деч кугырак. 4. Кидпарня йол парня деч кужурак.

23.

1. порырак, эн поро 2. кужурак, эн кужу 3. шокшырак, эн шокшо 4. варарак, эн вара 5. шемырак, эн шеме.

24.

1. Воспитатель Ануш дене идалык жап нерген кутыра. 2. Идалыкыште ныл идалык жап. 3. Шошо почеш кенез толеш. 4. Теле деч вара шошо толеш. 5. Ануш телым эн чот йората. 6. Телым лум лумеш. Мланде ош мамык төшакла коеш. Эше телым издер да ече дене мунчалташ лиеш, телым тудо У ий пайремым йората. Йүштө Кугыза толеш, пөлекым конда.

25.

1. Йүштө, шокшо 2. Ош 3. шокшо 4. ужарге 5. изи

26.

1. лумеш 2. шула 3. лектеш 4. йүреш 5. чонештен толыт 6. чонештен каят 7. шочеш.

27.

1. Шошым игече шокшо. 2. Кенезым чодыраште түрлө саска шочеш. 3. Телым мый ече дене мунчалтем. 4. Йүр шыжым чүчыкдын йүреш. 5. Кече телым эн шагал ырыкта. 7. Теле кече шошо кече деч күчык/күчыкрак. 9. Йүштө Кугыза толеш, пөлекым конда. 10. Йүштө мардеж шыжым, телым пуа.

28.

У ий пайремым, Йүштө Кугызам, Йүштө Кугызалан, почеламутым, йоча-влаклан, пөлекым

29.

1. ден, нерген; 2. гыч; 3. гыч, марте; 4. дек(е); 5. деч вара; 6. гыч; 7. марте; 8. деч.

30.

Идалыкыште ныл жап: шошо, кенез, шыже, теле. Шошым мый йоратем. Шошым кече сайын ырыкта. Лум шула, пушенге-влак ужаргат, кайык-влак чонештен толыт. Мый кайыкым колышташ йоратем. Могай мотор жап!

10. Ушештарымаш

1.

кын'ел, пого, муш, шич, ямдылалт.

2.

1. налза 2. толза 3. лекса 4. налза 5. кочса 6. толза.

3.

1. Ом йү. 2. Огына/Она тунем. 3. Ом пого. 4. Ом колышт. 5. Огына/Она кай/кае. 6. Огына/она муш. 7. Ом полшо.

4.

1. деч вара 2. дек(е) 3. марте 4. дене, нерген, марте 5. марте 6. деч вара.

5.

Таче мотор теле кече. Лум лумеш, мланде ош мамык төшакла коеш. Йоча-влак ече дене мунчалташ каят. А Айвика мунчалташ ок кай. Тудо черле. Тудын вуйжо, логарже коршта. Айвика мӱнгыштӱ кодеш. Ачаже врачым үжеш. Врач толеш, рецептым воза. Айвикан ачаже эмым налаш кая.

11. Эчан кевытыш кая

1.

1. илынем, илынет, илынеже, илынена, илынеда, илынешт; ынем иле, ынет иле, ынеж иле, ынена иле, ынеда иле, ынешт иле 2. колыштнем, колыштнет, колыштнеже, колыштнена, колыштнеда, колыштнешт; ынем колышт, ынет колышт, ынеж колышт, ынена колышт, ынеда колышт, ынешт колышт.

2.

1. ыштынеже 2. ынешт кай/кае 3. илынет 4. каналтынешт 5. коднет 6. колыштнеже 7. кочнет 8. ынем кын'ел 9. луднем 10. мунчалтынешт.

3.

1. Мый библиотекеште мутерым налнем. 2. Ме туныктышылан полшынена. 3. Вуем коршта. 4. Шыл когылым ыштынем. 5. Петян ватыже черле. 6. Мылам ложаш күлеш. 7. Шыдан ложаш дене команмелнам күэштнем. 8. Тыште йүштө. 9. Нуно у пörтым налнешт. 10. Тудо олмам висынеже. 11. Тудын оксаже уке. 12. Шольбыжо изаж деч мутерым йоднеже. 13. Шүжарем кевытыш коштеш. 14. Ме 11 (латик) шагатлан пазарышке каена. 15. Пазарыште шылым, киндым, муным налнем. 16. Паренге пазарыште шулдырак. 17. Олма телым шергырак. 18. Таче шоган 18 (латкандаш) тенгем шога.

4.

а) команмелнам кочнем, кочнет, команмелнам кочнем, мом кочнеда, команмелнам кочнена.

б) муным налнем, налнеже, муным налнеже, мом налнешт, муным налнешт, налнеда, муным налнена.

с) рефератым возынем, ыштынеже, рефератым возынеже, мом ыштынет, рефератым возынем, ыштынеда, рефератым возынена.

5.

1. Таче мыйын шочмо кечем. 2. Йолташем-влакым үжнем. 3. Шыл когылым күэштнем. 4. Ёдырем мыланем полшынеже. 5. Тудо оила: «Авай, тылат полшынем. Мый изи тортым ыштынем.»

6.

1. ошым, ошым 2. Йүштө, шуко 3. ужалге 4. кугу 5. изи 6. Йошкар 7. ужал, шемым 8. Кугу.

7.

1. Серге, билетым налат гын, кинош каена. 2. Шуко лудыда гын, шуко паледа. 3. Эрдене зарядкым ыштеда гын, таза лийыда. 4. Йоча-влак, школышто сайын тунемыда гын, вара университетыштат тунемашда күштылго лиеш. 5. Анүш, тиде эмым йүат гын, вашке паремат.

8.

1. Эрак кын'елыда гын, үстембаке погыза. 2. Тудлан огыда полшо гын, тудо тыланда команмелнам ок күэшт. 3. Жапыштыже огыда тол гын, мый ом вучо. 4. Пашатым пытарет гын, мөнгышкө кай. 5. Ивук йолташемым ок үж гын, мыят ом тол. 6. Кайык-влак шокшо элыш чонештен каят гын, теле толеш. 7. Эрла йүштө ок лий гын, айста ече дене мунчалтена.

9.

1. Эчан кевытыш(ке) кая. 2. Кевытыш каяш тудым аваже йодеш. 3. Елу команмелнам кўэштнеже. 4. Кевыт кандаш шагатлан почылтеш. 5. Эчан кевытыште киндым, муным, ложашым, ўйым, шылым, шўрым, шоганым, олмам налнеже. 6. Пазарыште шере, шопо олмам ужалат. 7. Шере олмаже 30 (кумло) тенгем шога. 8. Шопо олмаже 20 (коло) тенгем шога. 9. Эчан кум кило олмам налеш. 10. Тудо 80 (кандашле) тенгем тўла.

10.

Тыланет шуко книгам лудаш верештеш. Тудлан зарядкым ышташ верештеш. Мыланна когылым кўэшташ верештеш. Тыланда арбузым налеш верештеш. Нунылан шўдў тенгем тўлаш верештеш.

11.

1. Ик кило шыл 250 (кокшўдў витле) тенгем шога. 2. Ик сукыр шем кинде 15 (латвич) тенгем шога. 3. Ик литр шўр 25 (коло вич) тенгем шога. 4. Лу муно 38 (кумло кандаш) тенгем шога. 5. Ик кило ужар шоган 36 (кумло куд) тенгем шога. 6. Ик кило помидор телым 74 (шымле ныл), кенежым 27 (коло шым) тенгем шога. 7. Ик кугу арбуз 69 (кудло индеш) тенгем шога.

12.

- Олмадам ужаледа? - Ужалем. Могайжым налнеда: шерым ал'е шопым? - Шерыже пеш шерге, очын'и? - Шерыже 25 (коло вич) тенге, шопыжо 20 (коло) тенге. - Тугеже ик кило шерым да пел кило шопым висыза. - Теве ик килоат пеле. - Чылажлан мынярым тўлыман? - 35 (кумло вич) тенгем.

13.

1. Эрла ўдыремын шочмо кечыже, тудлан велосипедым налнем. 2. Эрла туныктышынан шочмо кечыже, тудлан сылне пўлекым налнена.

14.

- Мылам ик сукыр киндым пуыза, пожалуйста. - Шемым ал'е ошым? - Шемым. Шем кинде мош шога? - 13 (латкум) тенгем. - Оксам кушто тўлаш? - Кассыште тўлыза.; - Мылам кок кило олмам пуыза. - Йошкаргым ал'е ужаргым? - Йошкаргым. Кок кило йошкар олма мош шога? - 50 (витле) тенгем. - Оксам кушто тўлаш? - Кассыште тўлыза.

15.

налнет, Авамын (e.g.), пеледышым, шога, тенгем, налам.

16.

Таче мый декем уна-влак толыт. Мый кевытыш каем. Мыланем шуко йўрвар кўлеш. Мый киндым, муным, шылым налнем. Пазарышкат кайыман. Тушто паренгым, олмам налам. Вара мўнгышкў каем. Мўнгыштў эше пеш шуко паша уло.

12. Шочмо кече

1.

олаسه калык – city people, ялысе илыш – countryside life, уремысе понар – street light, пасусо паша – field work, чодырасе кайык – forest bird, тачысе газет – today's newspaper, йўдымсө йўр – nightly rain, кызытсе илыш – contemporary life, тенгечысе шөр – yesterday's milk.

2.

ешан лияш – to found a family, «Марий Эл» лўман газет – the newspaper called “Mari El”, луман кече – snowy day, ватан марий – married man, пиалан илыш – happy life, йўран кече – rainy day, шуко йочан еш – family with many children, Таче мардежан – It's windy today, Таче пеш кечан – It's very sunny today.

3.

1. Do you like life in the countryside? 2. Do you have a family? 3. Do you have yesterday's newspaper? 4. Is your elder brother married? 5. What's the weather like today? Sunny. 6. And in London? Cloudy, rainy, windy.

4.

моторын, ужаргын, йўштын, черлын, сайын, шокшын, йошкаргын, тўрлын, порын, тазан, шерын, шергын, шулдын, кугун, тамлын, ошын.

5.

1. сайын 2. порын 3. ужаргын 4. йўштын 5. тамлын 6. шулдын.

6.

1. сайынрак 2. тамлынрак 3. шулдынрак 4. ужаргынрак 5. шокшынрак.

7.

кўэштым, кўэштыч, кўэште, кўэштна, кўэштда, кўэштыч; нальым, нальыч, нал'е, нална, налда, нальыч; висышым, висышыч, висыш, висышна, висышда, висышт; пуышым, пуышыч, пуыш, пуышна, пуышда, пуышт.

8.

1. мый илышым, мый туныктышым, мый ыштышым, мый ўжым, мый тунемым, мый коштым, мый пўлеклышым 2. тый кайышыч, тый вучышыч, тый кутырышыч, тый тольыч, тый ыльыч, тый кодыч 3. тудо келшыш, тудо вашкыш, тудо шогыш, тудо лудо, тудо нал'е, тудо кын'ел'е 4. ме ямдылышна, ме шинчышна, ме полшышна, ме мушна, ме кочна, ме нална, ме ыльна 5. те петырышда, те йўратышда, те каналтышда, те ямдылалтда, те почда, те кудашда 6. нуно малышт, нуно ыльыч, нуно йўктышт, нуно колыштыч, нуно шинчыч, нуно йўыч.

9.

а) кын'ельым, зарядкым ыштышым, шўргым мушкым, кочкым да школыш кайышым.

б) урокым ыштышым, телевизорым ончышым, Анушлан книгаг лудым.

10.

1. шонышым 2. ончыш 3. саламлышт 4. шична, йўна 5. кочкым 6. пурыш 7. ужалыш 8. кайышт 9. йўрө 10. йошкаргыш, кайыш 11. тольо, колышто, возыш.

11.

1. ыльыч, ыльым 2. ыл'е, ыл'е 3. ыльыч, ыльыч 4. ыльда, ыльна.

12.

1. Таче ме куд шагатлан кын'елна. 2. Кон'ешне, зарядкым ыштышна. 3. Шүргынам йүштө вүд дене мушна. 4. Эрдене ме шем киндым, үйым, муным кочна. 5. Пашаш шым шагатат пелылан кайышна. 6. Паша гыч вич шагатлан толна. 7. Кастене телевизорым ончышым 8. Лу шагатлан малаш вочна.

13.

1. Елу деке Зоя тольо. 2. Зоя Елум шочмо кечыж дене саламлыш да тудлан пиал ден тазалыкым тыланыш. 3. Елун шочмо кечыже пеш сайын эртыш. 4. Пеш шукыжак огыл, икмыняр йолташыже, пошкудыжо да родо-влакше. 5. Түрлө когыльым ыштыш, команмелнам кўэште. 6. Зоялан Елун эгерчыже келшыш. 7. Зоя эгерчым кочкын ончыш. 8. Зоя эгерчым кўэштнеже.

14.

1. Мыйын шочмо кечем - 26-шо (коло кудымшо) ноябрьште. 2. Шольымын шочмо кечыжлан икмыняр когыльым кўэштнем. 3. Команмелнам кўэштым. 4. Кочамым үжым 5. Ачамын шочмо кечыже 17-ше (латшымше) сентябрьште ыл'е. 6. Аванан шочмо кечыжлан изи тортым кўэштна. 7. Шўжаремлан кугу пөлекым пуышым. 8. Ачам чыла йолташыжым үжө.

15.

Dear Irina Ivanovna, I wish you a happy birthday, and wish you happiness and health. Your pupil, Olga Smirnova.

16.

1. Тый команмелнам ыштен моштет. Тудо команмелнам ыштен мошта. Ме команмелнам ыштен моштена. Те команмелнам ыштен моштеда. Нуно команмелнам ыштен моштат. 2. Тый сайын возен от мошто. Тудо сайын возен ок/огеш мошто. Ме сайын возен она/огына мошто. Те сайын возен ода/огыда мошто. Нуно сайын возен огыт мошто.

17.

1. Can you make vitamin tea? 2. Can this bird fly? 3. Can you read German? 4. Can they sing? 5. What can you do? 6. What can't you do?

18.

1. Ме марла возен моштена. 2. Мый команмелнам кўэштын моштем. 3. Тый эстонла лудын моштет? 4. Ме чувашла кутырен огына/она мошто. 5. Тудо чонештен ок/огеш мошто. 6. Нуно эгерчым кўэштын огыт мошто.

19.

Мыйын Серге йолташемын тенгече шочмо кечыже ыл'е. Тудын деке родо-влакышт тольыч. Нуно тудым шокшын саламлышт, сай тазалыкым тыланышт. Аваж ден ачаже телевизорым пөлеклышт. Кочаже мотор книгаг пуыш. Коваже самоварым пөлеклыш. Сергелан чыла пөлек келшыш.

13. Команмелна

1.

1d: Тиде кочкыш пеш тамле, садлан/садлан көра/сандене мый тудым йөрәтен кочкам.
 2e: Мый когылым күэштнем, садлан/садлан көра/сандене мый ложашым налаш каем. За Тиде олма пеш шерге, садлан/садлан көра/сандене мый тудым ом нал. 4b: Тудын таче шочмо кечыже, садлан/садлан көра/сандене тудо команмелнам күэште.
 5с: Нунылан эрлалан пашам пытарыман, садлан/садлан көра/сандене нуно пашам кас марте ыштышт.

2.

1с: Елун таче шочмо кечыже, садлан Серге тудлан пеледышым пөлекла. 2f: Мемнан ложашна уке, сандене Эчан кевытыш ложашым налаш кайыш. За. Мый эгерчим күзе ышташ ом пале, садлан ковамлан йынгыртем. 4d. Тиде почеламут мыланем ок келше, сандене мый тудым ом түнем. 5b. Тенгече родына тольо, садлан көра ме ешге погынышна. 6g. Ануш пеш черле, садлан аваже пашаш ыш кай. 7e. Таче пеш шокшо, садлан көра Сапаевмыт ялыш ышт кае.

3.

1с. Мылам книга күлеш, садлан мый библиотеказы каем. 2a. Вачи ече дене мунчалтынеже, сандене тудо эрдене эрак кын'ел'е. 3b. Мемнан йўмына шуэш, садлан ме самоварым шындышна. 4e. Тений чодыраште шуко понго уло, садлан көра нуно чодыраш кайышт. 5d. Мыйын таксилан оксам ыш сите, садлан йолын каяш вереште.

4.

күэштде, ончалде, почде, шоныде, шогыде, сийлыде, шолде, пурыде, йўде, кочде, моштыде, кайыде, тамлен налде, кочкын ончыде, пуыде, пыштыде, шындыде.

5.

1. You will not learn to swim if you don't go into the water. 2. Don't go forward without looking back. 3. Without seeing people, you will not see life. 4. Without tasting it, you will not get to know food. 5. Don't be happy without finishing work.

6.

1. йўде 2. кочде 3. сийлыде 4. пашам ыштыде 5. налде 6. йўде 7. пытарыде

7.

1. мушде 2. кудашде 3. ойлыде 4. саламлыде 5. ыштыде

8.

1. Тый шөрым шыч нал. Тудо шөрым ыш нал. Ме шөрым ышна нал. Те шөрым ышда нал. Нуно шөрым ышт нал. 2. Тый театрыш шыч кай. Тудо театрыш ыш кай. Ме театрыш ышна кай. Те театрыш ышда кай. Нуно театрыш ышт кай.

9.

1. Мый тенгече эгерчим шым күэшт. 2. Кочам шылым ыш нал. 3. Ме чодыраште шуко понгым ышна пого. 4. Эчанлан кугу кол ыш верешт. 5. Туныктышо Эчаным урокышто ыш йод. 6. Тудо йолташыжым ыш саламле. 7. Зоя когылым ыш коч. 8. Тудын канашыже мыланем ыш келше. 9. Кочат кастене ыш тол. 10. Йоча йолжым йўштө вўд дене ыш муш. 11. Ме пашанам жапыштыже ышна пытаре.

10.

а) ыш пытаре, пытарышда, ышна пытаре, пытарышт, ышт пытаре б) шым ончо, ончыш, ыш ончо, ышт ончо

11.

1. **Тудо** когылым кўэштын ок мошто. 2. Ме нуным ышна уж. 3. Мый тенгече черле ыльым. 4. **Тудо мыйын** йолташем огыл. 5. **Тудо таче** школыш ыш тол.

12.

1. **Уке**, шым луд, кенезым лудам. 2. **Уке**, шым возо, эрла возем. 3. **Уке**, шым нал, шочмын налам. 4. **Уке**, шым коч, кастене кочкам.

13.

шым луд, шым ямдылалт, шым кай, шым пого.

14.

- Те **книгам** ышда нал? - **Уке**, шым нал. **Уке**, ышна нал.

- Те **текстым** ышда луд? - **Уке**, шым луд. **Уке**, ышна луд.

- Те **уроклан** ышда ямдылалт? - **Уке**, шым ямдылалт. **Уке**, ышна ямдылалт.

- Те **пашашке** ышда кай? - **Уке**, шым кай. **Уке**, ышна кай.

- Те **понгым** ышда пого? - **Уке**, шым пого. **Уке**, ышна пого.

15.

1. **Тудо** мылам ыш полшо. 2. **Тудо** кечывал кочкышым ыш ямдыле. 3. **Тудо** кевытыш ыш кай. 4. **Тудо** киндым ыш нал. 5. **Тудо** когылым ыш кўэшт. 6. **Тудо** понгым ыш пого. 7. **Тудо** совлам ыш муш.

16.

Авам таче команмелнам кўэштнеже. **Тудын** сай рецептше уло. Тиде рецепт почеш тудлан шўльё ложашым, ўмбалым, кўчымё торыкым, муным налман. Команмелналан кум тўрлө руаш кўлеш. Руаш гыч кум комым ыштат. Команмелнам кўэшташ шуко жап кўлеш.

14. Марий-влак мом кочкыт?

1.

шолтышо, налше, шогышо, ужалыше, саламлыше, лудшо, возышо, туныктышо, йоратыше, келшыше, колыштшо, малыше, пуышо, шочшо.

2.

1. шолаш пурышо вуд 2. шуко кутыраш йоратыше ег 3. мыланем келшыше йолташ 4. эрдене эрак кын'елше удыр 5. устелтөрыштө шинчыше уна 6. шургым мушшо йоча 7. пашаш вашкыше туныктышо 8. ужаргаш тунгалше пушенге.

3.

шинчалтыме, йоратыме, кужаштме, лудмо, келшыме, возымо, шочмо, ямдылыме, почмо, налме, шолтымо.

4.

1. Уке, тергыме огыл. 2. Уке, шолтымо огыл. 3. Уке, кужаштме огыл. 4. Уке, почмо огыл. 5. Уке, возымо огыл. 6. Уке, налме огыл.

5.

а) - Журналыште мом возымо? - Шуко онай статьям возымо.

б) - В. Колумбын произведенийжым могай йылмыш кусарыме? - Венгр, н'емыч да моло йылмышкат. - А руш йылмыш кусарыме? - Кусарыме.

6.

1. beloved friend 2. boiled water 3. bought present 4. anticipated time 5. read book 6. walked path 7. heard word 8. pleased friend 9. written letter 10. given present 11. baked pancake 12. prepared work 13. open store 14. gathered cucumbers.

7.

1. кужаштме 2. лудшо 3. ужмө 4. илыме 5. шолтымо 6. чонештыше 7. ыштыме.

8.

1. Мыйын ече дене мунчалтымем шуэш. Мыйын ече дене мунчалтымем ок шу. 2. Тыйын серышым возымет шуэш. Тыйын серышым возымет ок шу. 3. Тудын книгаг лудмыжо шуэш. Тудын книгаг лудмыжо ок шу. 4. Мемнан кинош кайымына шуэш. Мемнан кинош кайымына ок шу. 5. Тендан радиом колыштмыда шуэш. Тендан радиом колыштмыда ок шу. 6. Нунын мөнгыштө шинчымышт шуэш. Нунын мөнгыштө шинчымышт ок шу. 7. Туныктышын тудын дене кутырымыжо шуэш. Туныктышын тудын дене кутырымыжо ок шу. 8. Эчанын тудым вучымыжо шуэш. тудым вучымыжо ок шу. 9. Рвезе-влакын эрдене эрак кын'елмышт шуэш. Рвезе-влакын эрдене эрак кын'елмышт ок шу.

9.

1. Тый ялеш шочынат. Тудо ялеш шочын. Ме ялеш шочынна. Те ялеш шочында. Нуно ялеш шочыныт. 2. Тый шурым шинчалтенат. Тудо шурым шинчалтен. Ме шурым шинчалтенна. Те шурым шинчалтенда. Нуно шурым шинчалтеныт.

10.

Кочам ялыште илен. Тудо школышто пашам ыштен, шке пашажым йоратен. Чылан мыйын кочам пагаленыт.

11.

1. Мичу библиотекеш каен. Тудо тушто книгаг налын. 2. Елу родыжым шке декше ужын. Тудо тамле понго шурым шолтен. 3. Эчан школышто сайын тунемын. 4. Кок арняште лум шулен. 5. Удыр рушарнян ече дене мунчалтен.

12.

1. кочкын 2. налынам 3. түлен 4. верештын 5. онченна 6. каен.

13.

1. Мый лугенам. 2. Мый монденам. 3. Мый шолтенам. 4. Мый кўэштынам. 5. Мый кудашынам. 6. Мый почынам. 7. Мый кочкынам.

14.

1. Руашым ида луго. Ме лугенна. 2. Конгам ончалаш ида мондо. Ме монденна. 3. Вўдым ида шолто. Ме шолтенна. 4. Таче мелнам ида кўэшт. Ме кўэштынна. 5. Пальтодам ида кудаш. Ме кудашынна. 6. Окнам ида поч. Ме почынна. 7. Киндым ида коч. Ме кочкынна.

15.

а) Миенам, онченам, келшен, келшен б) ўжынам, кўэштын, кўэштын.

16.

1. Тый тиде книгам налын отыл. Тудо тиде книгам налын огыл. Ме тиде книгам налын огынал/онал. Те тиде книгам налын огыдал/одал. Нуно тиде книгам налын огытыл. 2. Тый тиде пашам терген отыл. Тудо тиде пашам терген огыл. Ме тиде пашам терген огынал/онал. Те тиде пашам терген огыдал/одал. Нуно тиде пашам терген огытыл.

17.

1. ўжын омыл 2. кутырен огынал/онал 3. саламлен огыл 4. йўрын огыл 5. пуэн огыл 6. пытарен отыл 7. полшен омыл.

18.

- а) кутырен омыл, ўжын омыл
- б) кочкын омыл, шуын огыл
- в) кучен онал/огыдал, чўнген огыл
- г) миен омыл, лийын огыл.

19.

1. Молан тый колым кучен отыл? 2. Молан тый Эчан дене урок нерген кутырен отыл? 3. Молан тый книгам верышкыже пыштен отыл? 4. Молан тый жапыште пўртылын отыл? 5. Молан тый шольычим/шол'етым ўжын отыл?

20.

1. Молан тый упражненийым ыштен отыл? 2. Молан тый текстым лудын отыл? 3. Молан тый сочиненийым возен отыл? 4. Молан тый уроклан ямдылалтын отыл? 5. Молан тый йолташетлан полшен отыл?

21.

1. кунамсек, ожнысек 2. кунамсек, эрденысек 3. кунамсек, тенгечсек.

22.

1. Изин'ек тудо англичанла кутыра. Тудо изин'ек англичанла кутыра. Тудо англичанла изин'ек кутыра. 2. Изин'ек йоча маркым пога. Йоча изин'ек маркым пога. Йоча маркым изин'ек пога. 3. Изин'ек Мичун эргыже лудаш тунемын. Мичун эргыже изин'ек лудаш тунемын. Мичун эргыже лудаш изин'ек тунемын. 4. Изин'ек Маринан ўдыржў музыкым йўрата. Маринан ўдыржў изин'ек музыкым йўрата. Маринан ўдыржў музыкым изин'ек йўрата. 5. Изин'ек мыйын йолташем почеламутым воза. Мыйын йолташем изин'ек почеламутым воза. Мыйын йолташем почеламутым изин'ек воза.

23.

1. The Sapayevs worked in the garden all day long. 2. Osyp is very happy today: he's catching one fish after another. 3. Mikush's wife is from the Morko district. 4. Miron only likes to talk about the forest. 5. There was cold weather all winter long. 5. Rimma waited for her friend all year round.

24.

1. чодыралан 2. коллан 3. понгылан 4. витаминлан 5. парклан.

25.

Мый паренге когыльым, понго когыльым, подкогыльым, пулашкамуным кочнем. Авам понго шўрым, шыл шўрым, почкалтыш шўрым шолтен. Ме шыжым киярым, ковыштам, понгым шуктынена.

26.

1. Марий калыкын ылышыже пўртўс дене кылдалтын. 2. Марий-влак шошым почкалтыш шўрым шолтеныт. 3. Почкалтыш шўр витаминлан поян. 4. Кол да понго шўрым марий-влак кенезым да шыжым кочкиныт. 5. Марий-влак шопо да шинчалтыме кочкишым эре йўратен кочкыт. 6. Шўр да муно дене марий-влак подкогыльым, пулашкамуным, салмамуным, муныдувыртышым, туарам ямдылат. 7. Пайремлан марий вате шемшыдан ал'е шўльö мелнам, команмелнам, тўрлö когыльым, перемечым, эгерчым, ўячам ямдыла. 8. Орўен ватын усталыкшым марий-влак мелнам кўэштме дене тергат.

27.

Марий-влак шошым почкалтыш ал'е шинчаланшудо шўрым кочкыт. Тыгай шўр тазалыклан пайдале. Кол шўрымат нуно йўратен кочкыт. Шыжым да телым ўстембалне шуктымо ковыштам, шинчалтыме киярым ужаш лиеш. Муно кочкишат чўчкыдын лиеда: подкогыльо, пулашкамуно, салмамуно, муныдувыртыш, туара.

15. Ушештарымаш

1.

1. үжнем 2. йоднем 3. кайынем, тўлынем 4. пурынеже 5. кўэштнеже 6. кайынена.

2.

1. Мый тунуктышо лийнем. 2. Мый тудлан полшынем. 3. Мый тудлан полшынем. 4. Мый серышым возынем. 5. Мый ечим налнем. 6. Мый изиш каналтынем.

3.

Эчан кевытыш кайыш да тўрлө йөрварым нал'е. Аваже команмелнам кўэште да унам үжө. Уна-влак куд шагатлан тольыч. Елулан пеледышым пөлеклышт. Елу уна-влакым сайын ончыш.

4.

шочын, колен, илен, шочын, тунемын, ыштен, тунемын, возен, тунемын, лийын, кусарен, лектын.

5.

-Тый таче эрдене мом кочкыч? - Муным кочкым да кофем йўым. - А кечывалым? - Кечываллан кияр салатым, шыл шўрым, паренгым кочкым. - А каслан? - Пучымышым кочкым да шөрым йўым.

6.

1. шочмо 2. Вучымо 3. Йөратыме 4. почмо 5. Кайыме 6. возымо 7. моштышо.

7.

1. Тый В. Колумбын почеламутшым лудынат? 2. Тый кө лийнет? 3. Молан тый пеш эр кын'ельыч/кын'елынат? 4. Тудо кө дене кутыра? 5. Тый кочкыч? 6. Тенгече мыйын вуем корштыш/корштен. 7. Вучымо йолташем ок/огеш тол. 8. Тиде мыйын йөратыме кочкышем. 9. Йыван йоча-влакым шочмо кечыжлан үжө. Йоча-влак кастене тольыч/толыныт. Йыванын аваже тўрлө тамле кочкышым ямдылен. Тудо когыльым, команмелнам кўэштын. Шочмо кече веселан эртыш/эртен.

8.

Ме эрдене торыкым, муным, үй ден киндым кочкына. Чайым да кофем йўына. Кечываллан шўрым ямдылена: шыл шўрым, кол шўрым, ковышта шўрым. Каслан ме кияр дене тамле салатым ыштена, колым йөрарен кочкына. Пайремлан когыльым, мелнам кўэштына.

16. Сай увер

1.

1. (S)he does not go anywhere alone. 2. The child did not understand anything. 3. No one saw him/her at school. 4. (S)he never hurries anywhere. 5. Pötyr never helps anyone. 6. (S)he passed by, but never greeted anyone.

2.

1. н'имом 2. н'игуш 3. н'имогай 4. н'игөм 5. н'игуш 6. н'имогай 7. н'игö 8. Н'игö 9. н'имом 10. н'игунам.

3.

1. Тудо н'имыняр вучен огыл. 2. Ме н'имом умылен онал. 3. Тидын нерген н'игушто возымо огыл. 4. Тудо н'имогай газетым лудын огыл. 5. Тудо н'имогай йонылышым ыштен огыл. 6. Тудо н'игушто тунемын огыл. 7. Тудо н'игунам ок саламле.

4.

1. воктен(е) 2. воктек(е) 3. воктен(е) 4. воктеч(ын) 5. воктекем

5.

1. үппунем - braid 2. күч - claw, fingernail, hoof 3. товар - ах 4. орава - wagon 5. шагат - clock, watch 6. пöрт үмыл - the house's shadow.

6.

1. A big birch stands beside the house. 2. Don't look back. 3. What's lying beside your door? 4. A car stood behind his/her house. 5. There's a forest behind the village. 6. Go beyond the village. 7. A dog is lying behind our house. 8. No one is beside your child. 9. (S)he ran behind the tree 10. His/her head can be seen behind the tree. 11. There is a park behind our kindergarten.

7.

1. Even if you cut a dog's tail, it will not become a sheep. 2. Even if a mother scolds, she scolds lovingly. 3. Even if you pound water in a mortar, it will remain water. 4. Even if water is strong, a fish swims against it. 5. Even if one has many fingers, one does not want to chop one off.

8.

1f: Ануш изи гынат, лудын кертеш.

2d: Кочай сай уверым налын гынат, йывыртен огыл.

3b: Игече йүран гынат, чодыраш каена.

4e: Йоча черле ыл'е гынат, школыш кайыш.

5a: Эчан кол кучымо үзгарым кужу жап кычал'е гынат, муын ыш керт.

6c: Елу кече мучко пашажым ыштыш гынат, ыштен ыш пытаре.

9.

1. Even if it's cold tomorrow, I want to go skiing. 2. Even if (s)he invites me, I will not come. 3. Even if my friend does not come, I want to bake a layered pancake. 4. Even if (s)he is learning Finnish, (s)he can't speak Finnish. 5. Even if it's raining, I'm going to the store.

10.

1. Мыйын отпуск гынат, н'игуш ынем кай. 2. Вүд ал'е йүштö гынат, ме йүштылаш каена.

3. Тудо тудым үжын огыл гынат, тудо толын. 4. Ме кечыгут пашам ыштышна гынат, пашам ышна пытаре. 5. Шым шагат шуын гынат, тудо ал'е кын'елын огыл.

11.

1. лиймылан 2. умылтарымылан 3. умылтарымыжым 4. кучымым 5. кычалмылан 6. толмыжо 7. йўрмылан 8. налмылан.

12.

1. Елу паша гыч пўртылын огыл. 2. Серге сай уверым конда. 3. Йоча-влак ялышке кайымылан йывыртеныт. 4. Сапаевмыт ялышке каяш ямдылалтыт. 5. Ялыште ковай ден кочай илат. 6. Эчан ден Ануш ялыш кўлеш модышыштым, энгырым налыт. 7. Эчан энгырым кычалеш? 8. Тудо энгырым омса воктене муэш. 9. Серге ачаж ден аважлан йокмам ямдыла.

13.

Таче Серген отпуск тўналеш. Нуно ешге ялыш каят. Йоча-влак пеш йывыртат. Нуно йўштылнешт, чодыраш коштнешт, понгым погынешт, колым кучынешт. Сапаевмыт ялыш каяш ямдылалтыт. Серге коваж ден кочажлан йокмам ямдыла, Ануш модышым пога, Эчан энгырым кычалеш. Тудо тудым омса шенгелне муэш. Вашке нуно чыла поген пытарышт, машинаш пыштышт да тарванен кайышт.

14.

The Clever Dog - Winter is coming. I got out of bed. I see: my mother is bringing some sort of dog that she found. The dog is lying on the floor. How big, how big (he is)! It isn't a normal dog, but a trained one. We give him food; he doesn't eat. We give him (something) to drink; he doesn't drink.

Maybe, we say, he isn't eating intentionally. I mean, he doesn't know us. We give him a bone; we give him meat; he does not move. Then my mother yelled 'eat!'. Then the dog started eating.

15.

Эрла мыйын отпускем тўналеш. Мый ялыш кайынем. Тўшто йўштылаш, кол кучаш лиеш. Ялыште мыйын шуко йолташем уло. Мый вет ондак ялыште иленам. Тўштак школышто тунемынам. Ялыште кочам ден ковам илат. Нуно мыйын толмекем эре йывыртат.

17. Ялысе суртышто

1.

1. мўкшотарыште пашам ыштыме деч вара 2. кастене ушкалым лўштымө годым 3. чывым пукшымо деч ончыч 4. мўкш омарта воктен шогылтмо годым 5. вўдым оптымо деч вара 6. уныкам вучымо годым 7. сад-пакчам ончыктымо деч ончыч 8. чайым йўмө деч вара 9. мелнам кўэштме годым 10. кочкаш шичме деч ончыч.

2.

1с. Пашаш кайымыж годым Ивук кевытыш пурыш. - On his way to work, Ivuk went to the store. 2е. Иктаж-көм вучымо годым жап кужун эрта. - Time passes slowly when you are waiting for something. 3d. Туныктышын умылтарымыж годым Эрик окнаш ончен шинча. - While the teacher was explaining things, Erik was sitting and looking out of the window. 4b. Почтальон толмо годым Зоя пеш йывырта. - Zoya was very happy when the postman came. 5. Йўр йўрмө годым ме мөнгыштө шинчена ыл'е. - We were sitting at home when it was raining.

3.

1. Мый урокым ыштымем деч вара ече дене мунчалташ каем. 2. Тудо пашам пытарымыже деч вара пörтылеш. 3. Тудо телевизор дене кинон ончымыжо деч вара толеш. 4. Нуно изиш каналтымышт деч вара пашам угыч ышташ тўналыт. 5. Ме кын'елмына деч вара зарядкым ыштена.

4.

1d. Пенсийыш лекме деч ончыч тудо школышто пашам ыштен. 2b. Уныкажым ужмыж годым тудо чот йывыртен. 3а. Мый самырык улмем годым футбол дене пеш сайын модынам. 4h. Радиом колыштмо деч вара мый кочамлан у уверым каласкаленам. 5f. Телефон йынгыртыме годым тый кушто ыльыч? 6с. Ялыште илымына годым ме чўккыдын чодырашке коштынна. 7g. Тудым вучымо годым ме чыла нерген кутырен налынна. 8е. Москош кайыме деч ончыч тудо Йошкар-Олаште илен.

5.

1. мелнам кўэштме деч ончыч 2. фильмым ончымо деч вара 3. кевытым почмо деч ончыч 4. вучымына годым 5. малаш вочмо деч ончыч 6. чайым йўмө деч ончыч 7. чодырам руэн пытарыме деч вара 8. ял гыч пörтылмө деч вара 9. йўштылмө годым 10. колым кучымо деч вара 11. тиде пörтым кычалме годым 12. тиде пörтым мумо деч вара 13. тўлымө годым.

6.

1. Мый школышто пашам ыштем ыл'е. Тый школышто пашам ыштет ыл'е. Тудо школышто пашам ышта ыл'е. Ме школышто пашам ыштена ыл'е.

Те школышто пашам ыштеда ыл'е. Нуно школышто пашам ыштат ыл'е.

2. Мый кажне кечын йўштылам ыл'е. Тый кажне кечын йўштылат ыл'е. Тудо кажне кечын йўштылеш ыл'е. Ме кажне кечын йўштылына ыл'е.

Те кажне кечын йўштылыда ыл'е. Нуно кажне кечын йўштылыт ыл'е.

3. Мый тидым ом пале ыл'е. Тый тидым от пале ыл'е.

Тудо тидым ок пале ыл'е. Ме тидым она пале ыл'е.

Те тидым ода пале ыл'е. Нуно тидым огыт пале ыл'е.

4. Мый тунам олаште ом иле ыл'е. Тый тунам олаште от иле ыл'е.

Тудо тунам олаште ок иле ыл'е. Ме тунам олаште она иле ыл'е.

Те тунам олаште ода иле ыл'е. Нуно тунам олаште огыт иле ыл'е.

7.

1. кушкыт ыл'е 2. йөрәтем ыл'е 3. кушкеш ыл'е 4. онча ыл'е 5. лүшта ыл'е 6. йүштылыт ыл'е 7. ыштеда ыл'е.

8.

а) Мый колым кучем ыл'е. Тудо книгаг лудеш ыл'е. Ме олаште улына ыл'е. Нуно агытаным пукшат ыл'е.

б) Мый малем ыл'е. Тудо урокым ямдыла ыл'е. Тудо серышым воза ыл'е. Нуно ушкалым лүштат ыл'е.

с) Мый пирым ужинам. Ачам маскам ужын. Шүжарем мераным ужын. Изам ден акам рывыжым ужныт. Ме шоншым ужинна. Ануш урым ужын.

9.

1. The further away you put something, the closer it is to get. 2. An apple does not fall far from the apple tree. 3. The surface of an apple can be beautiful, but there can still be a worm in it. 4. Without looking back, don't go forwards.

10.

1. пүй - tooth 2. үпкорно - hair parting.

11.

1. мўндырнө 2. үмбалне 3. мўндыркө 4. ончылно/шенгелне 5. көргыштө 6. воктене 7. ончыко 8. үмбаке 9. мўндырчын 10. шенгечын 11. воктене 12. шенгеке 13. шенгелне 14. ончылнем 15. воктеке.

12.

1. There is a river ahead of us. 2. Look on the shelf. 3. White snow covers the land. 4. We live far from school. 5. I knew (recognized) you from afar. 6. The fishing rod is standing beside the door. 7. Sit down beside me. 8. The bird sat down on top of the birch tree.

13.

How does the second picture differ from the first one? It's a sunny day. There are no clouds. Birds are flying around in the sky. The house only has two windows. No chimney can be seen. A pine tree is growing close to the house; flowers are blooming. There are three beehives in front of the house. In the yard, beside the pine tree, there is a pig, a sheep, and a duckling

14.

1. пукша 2. онча 3. кушкеш 4. шога 5. ыштат 6. лүшта 7. лектеш 8. кочкеш 9. йывыртат 10. пөрдеш 11. лүдеш 12. төча.

15.

1. Ануш кудывечыш кайыш да лудым, комбым ден чывын пукшыш. 2. Сурт көргыштө эре шуко паша. 3. Кочай да ковай эрат-касат йол үмбалне. 4. Ковай ушкалым лүшта, вольыкым пукша да мўкшым онча.

16.

- Old man Stapan, when did you retire? - I'm a pensioner starting this year. - Since going into retirement, do you have a lot of free time? - That goes without saying. I don't rush anywhere early in the morning; I do everything without rushing. - What do you do in your free time? - I read a lot, listen to the radio, watch television. - You're a jack-of-all-trades, aren't you? Now, apparently, you have time to build guslis. - Truly. Earlier, there was no time for this. But now I give my whole soul to my favorite work. - And how is your health? - I don't complain about my health. I always strenghten my health: I do gynmastics, I go skiing in the winter, I swim. - Do you also swim in winter. - I swim. That's quite healthy.

17.

Эчанын йоча жапше Пўнчеръялыште эртен. Тиде ял - Элнет серыште верлана. Ял пеш мотор да ужалге. Ял лишне кугу лонга чодыра, кумда пасу. Ялыште кызыт шагал калык ила. Шуко ен олаш каен, тыш кенезым каналташ веле толыт.

18. Паша тургым

1.

1. If I had known this, I would have called him/her. 2. If (s)he had not watered them, all the plants would have dried out. 3. If you had not come today, you would not have seen him/her. 4. If (s)he had started the work on Sunday, (s)he would have finished it by today. 5. If Michu had not written a letter, I would not have come.

2.

1. шуко пашам ыштен кертеш ыл'е 2. шуко пашам ыштен ок керт ыл'е 3. вараш кодам ыл'е 4. вараш ом код ыл'е 5. пашам вашкерак пытарем ыл'е 6. кинош она шу ыл'е 7. кокытаным налыда ыл'е.

3.

1. Кова деке миен толам ыл'е. 2. Чодыраш понгым погаш каем ыл'е. 3. Кевытыш каем ыл'е. 4. Команмелнам кўэштам ыл'е. 5. Ече дене мунчалтем ыл'е. 6. Кол кучаш каем ыл'е. 7. Ковышта когылым ыштем ыл'е. 8. Театрыш каем ыл'е.

4.

1. мыйын секретарем лиеш ыл'е 2. чодыраште понгым погем ыл'е 3. тылат команмелнам кўэштам ыл'е 4. машинам налам ыл'е 5. тазалыкем сайрак лиеш ыл'е.

5.

1. Тудо ондакрак толеш ыл'е гын, тудым ужеш ыл'е. 2. Анна серышым налеш ыл'е гын, пеш йывырта ыл'е. 3. Йоча-влак колым кучат ыл'е гын, кол лемым шолтат ыл'е. 4. Эңырым верышкыже пыштет ыл'е гын, кас марте от кычал ыл'е. 5. Мый тиде нерген ом пале ыл'е гын, тыланет ом ойло ыл'е. 6. Тудо йўштö вўдым ок йў ыл'е гын, ок черлане ыл'е.

6.

кайымеке, вучымеке, кутырымеке, шичмеке, погымеке, полшымеке, манмеке, колыштмеке, йўктымеке, ырыктымеке, шонымеке, висымеке, шочмеке, миен шумеке, толмеке.

7.

1. каналтымеке 2. возен налмеке 3. пörтылмеке 4. ыштымеке 5. сомылымеке.

8.

1. тудо мöнышкыжö пörтыльö 2. телевизорым ончыш 3. зарядкым ыштат 4. ушкалым лўштат 5. тудо почтыш кайыш 6. Эчан тольо

9.

1. After finishing the haymaking, Serge and his family went home. 2. After resting a bit, I want to work. 3. After seeing a movie, we went to a restaurant. 4. After gathering berries, we cooked jam. 5. After going outside, we saw Serge's daughter. 6. After drinking tea, we watched television. 7. When our mother comes, we will go to the theater. 8. After Iruk left, Ivuk came.

10.

1. университетыш толмеке 2. декан дене кутырымеке 3. шудо солымеке 4. паренгым погымеке 5. диктантым тергымеке 6. пенсионыш лекмеке 7. вўд шолаш пурымеке.

11.

1. Тўналмеке, пашам пытараш кўлеш. 2. Черле йочалан витаминан чайым йўктымеке, тудым малаш пышташ кўлеш. 3. Кече лекмеке, кайык-влак мураш тўналыт. 4. Кевыт гыч толмеке, ачатлан пашаш йынгырте. 5. Мөр кўмеке, погаш каена. 6. Вольыкым пукшымеке, уремыш модаш каен кертат. 7. Кўтў толмеке, ушкалым да шорыкым вўташ пурто.

12.

яллаште, суртлаште, верлаште, чодыралаште, уремлаште, олалаште, пўртлаште, энерлаште

13.

1. Чодыралаште могай емыж кушкеш? 2. Марий республикысе энерлаште могай кол ила? 3. Могай исторический жап дене тиде верла кылдалтыныт? 4. Могай олалаште шуко пўртым ыштат? 5. Ёстеллаште мо кия?

14.

1. енат 2. пеледышат 3. кайыкат 4. шўкшудат 5. пылат 6. йолташат.

15.

1. ала-кушко - Eleksey put his money somewhere and can in no way find it. 2. кокла гыч - Not one of us has seen Pötyr. 3. Ала-кушеч кўшыч - A paper plane came flying from somewhere above. 4. Кўшкө - Look up, do you know what that is? 5. ала-кушто - Where is your grandmother? She is somewhere in the garden weeding a flowerbed. 6. Кўшнө - A sky lark is singing above.

16.

a lark's song, forest fruit, main work, sheep herd, cow herd, bird's song, birch sap, poultry, forest bird, the sound of a scythe, village street, housework.

17.

1. сылне 2. куанем 3. икшыве-влак 4. пагыт 5. мотор 6. йывыртышым.

18.

1. Яллаште шудо солымо пагыт тўналын. 2. Шонго ден икшыве-влак пасушто улыт. 3. Чодырашке шудо солаш каят. 4. Эвайын олыкшо ял деч мўндырнө огыл. 5. Чодыраште куку, тўрий мурат. 6. Эвай кугыза тўн корным тўналеш. 7. Сапаевмыт кас марте олыкым солен пытареныт. 8. Эвай кугыза Серге ден Елун толмыштлан пеш йывыртен. 9. Коваже ден уныкаже мўнгыштө сурт кокла пашам ыштылыт.

19.

a) Мөр, мўрым, солаш, полшаш

b) Вольыкым, пурто

c) Шудым, шуко уло, огыл, ныл.

20.

1. One road leads to all other roads. 2. The road of joy is short; the road of sorrow is long. 3. A fast person's rooster is fast as well. 4. Good words warm the soul. 5. The tongue is butter; the soul is stone.

21.

1. Yelu and Echan go to the countryside. 2. The weather changes in the countryside; they can't go swimming. The water is cold. 3. They are lying in the sun. There are beehives close to them. 4. Bees fly around them. They sting. 5. In the evening, they can't sleep. Mice are running around under their bed. 6. The next day they see a snake. They were quite scared of the snake. 7. Later, it started raining. Water makes the room wet. 8. Without staying to the end of their vacation, they go home.

22.

Могай сылне кенеж кече! Кава канде, ик пылат ок кой. Ала-кушто күшнө турий муро йүк шокта. Кенеж жап - паша тургым пагыт. Ял калык мүкшля пашам ышта: шудым сола, вольыкым онча. Пакчаштат, сурт коклаштат түрлө пашам ыштыман. Икшыве-влак ача-аваштлан полшат. Ялыште кенежым паша эре шуко.

19. Озанлык вуйлатышым мо тургыжландара?

1.

1. Мый куралам улмаш. Тый куралат улмаш. Тудо куралеш улмаш.

Ме куралына улмаш. Те куралыда улмаш. Нуно куралыт улмаш.

2. Мый ом пале улмаш. Тый от пале улмаш. Тудо ок пале улмаш.

Ме она пале улмаш. Те ода пале улмаш. Нуно огыт пале улмаш.

3. Мый үдем улмаш. Тый үдет улмаш. Тудо үда улмаш.

Ме үдена улмаш. Те үдеда улмаш. Нуно үдат улмаш.

4. Мый ом умыло улмаш. Тый от умыло улмаш. Тудо ок умыло улмаш.

Ме она умыло улмаш. Те ода умыло улмаш. Нуно огыт умыло улмаш.

2.

1. Те вашмутым пуэда улмаш. 2. Нуно редакцийыште пашам ыштат улмаш. 3. Ме тиде еным палена улмаш. 4. Вуйлатыше-влак пашаш у йӱным пуртат улмаш.

3.

1. Тудо тыште шукертсек ок иле улмаш. 2. Мемнан озанлыкна почеш ок код улмаш. 3. Йоча-влак тунам колым огыт кучо улмаш. 4. Мый тиде жапыште телевизорым ом ончо улмаш.

4.

вочшаш, ыштышаш, тергышаш, куралшаш, үдышаш, үяндышаш, ашнышаш, ситышаш.

5.

work that must be done, dictation that must be checked, field that must be plowed, grain that is to be sown, animal that will be kept, work that will have to suffice.

6.

1f. солышаш шудо 2с. толшаш арня 3е. йӱшаш эм 4i. шолтышаш шӱр 5а. ыштышаш паша 6h. шындышаш пушенге 7g. шушаш пайрем 8b. чоңышаш пӱрт 9d. тунемшаш почеламут.

7.

вуйлаташ (-ем) - to manage, to head; вияндаш (-ем) - to develop, to strengthen; пурташ (-ем) - to bring in, to lead in; ышташ (-ем) - to do; йодаш (-ам) - to ask; кодаш (-ам) - to stay, to remain; кучылташ (-ам) - to use, to utilize, to make use of; лекташ (-ам) - to go, to leave; шонаш (-ем) - to think; ышташ (-ем) - to do; каяш (-ем) - to go, to leave; күснаш (-ем) - to move, to transfer, to shift; ончаш (-ем) - to look at, to see; ситараш (-ем) - to provide, to secure, to ensure; чоңалташ (-ам) - to be built, to be under construction (< чоңаш (-ем) - to build); ургаш (-ем) - to sew.

8.

1. кызыт марте 2. кӱчык жапыште 3. йол үмбаке шогалташ (-ем) 4. пытартыш ийлаште 5. паша кумыл 6. тиде шотышто 7. паша вий 8. парня дене шотлен лекташ (-ам) 9. вургем ургымо цех.

9.

кумдан, начарын, кӱчыкын, лушкыдын, куштылгын, сылнын.

10.

1. Evay, do you have enough hay for the cows for this year? - We will try to make do. 2. Why are you doing your work so badly? - If the manager is bad, the work is bad too. 3. Is this artist widely known? - Yes, he's even known in other countries. 4. The enterprise "New Power" grows stronger every year. The manager invests a lot of effort into strengthening the economy. 5. Even if their profits are large, they still want to make them bigger. 6. This person is said to have an 'easy hand'. Whatever (s)he does, it's easy for him/her and (s)he does it well.

11.

1. кўчык 2. кужу/кўчык 3. кўчык, кужу, кужу, кўчык 4. кужу 5. Кужу

12.

1. лушкыдо 2. кучылтеш 3. куштылго 4. тургыжландара 5. тореш.

13.

1. шында, шинча 2. пышта, кия 3. саке, кеча 4. шогалте, шого.

14.

1. пыште 2. шого 3. кия 4. сака. 5. шога 6. пыштем.

15.

Яндаков Иван Иванович кугу озанлыкым вуйлата. Ондак тиде озанлык лушкыдо лийын, а кызыт йол ўмбак шогалын. Иван Иванович у йўным кумдан шарен. Тиде ялозанлык лектышым кугемдаш полшен. Ялыште кызыт кевыт, клуб уло. Кажне озанлыкыш газым пуртымо. Эше у школым чогааш шонат.

20. Ушештарымаш

1.

1. умылтара ыл'е 2. куана ыл'е 3. куралыт ыл'е 4. лүдам ыл'е 5. сола ыл'е.

2.

1. Мутшым палем ыл'е гын, мурем ыл'е. 2. Вүдым жапыштыже оптет ыл'е гын, кушкеш ыл'е. 3. Оксам шуқырак лиеш ыл'е гын, налам ыл'е. 4. Молан шоган йыраным сомылен отыл? - Йүр ок йүр ыл'е гын, сомылем ыл'е. 5. Пурла сереш верланена ыл'е гын, кучена ыл'е.

3.

1. лүдеш улмаш 2. йүштылына улмаш 3. пүкшем улмаш 4. модеш улмаш 5. лүшта улмаш.

4.

1. годым 2. деч ончыч 3. дене 4. шотышто 5. нерген 6. деч вара 7. көра

5.

1. тушто 2. ончыко 3. лишычын 4. күшнө 5. йымалне 6. ончылан 7. күшан 8. мүндырнө 9. шентелне 10. үлыч 11. тышан 12. күшкө

6.

Тенгече ме шочмо ялышкына мийышна. Мемнан ялна сылне Элнет сереш верланен. Элнет серыште түрлө пеледыш кушкеш. Кайык-влак мурат. Мүкш-влак мүйым погат. Пытартыш жапыште мемнан ялна пеш мотор лийын. Ялыште ү асфальт корным ыштыме. Кресаньык-влак шуко у мотор пörтым чоненыт. Кажне пörтыш вүдым да газым пуртеныт. Нуно шуко вольыкым ончат, ялозанлыкыште тыршен ыштат.